

Nationale Peiling Ondernemingsklimaat 2024

Rapport

20 februari 2024

Achtergrond

Doelstelling

In 2023 heeft MKB-Nederland / VNO-NCW een eerste Nationale Peiling Ondernemingsklimaat uitgevoerd. Deze peiling wordt jaarlijks herhaald. Daarnaast wil zij (mede ten behoeve van de Europese verkiezingen van juni 2024) inzicht krijgen in de omvang en relevantie van de uitdagingen waar de achterban mee te maken heeft. De resultaten worden in dit rapport weergegeven op totaalniveau en zijn daarnaast uitgesplitst op bedrijfsgrootte, branche en provincie. Waar mogelijk worden de resultaten vergeleken met 2023.

Methode

- Kwantitatief online onderzoek
- Online research tool van DirectResearch
- Maximaal 23 vragen

Periode

12 januari – 11 februari 2024

Doelgroep

- Nederlandse bedrijven met minimaal 2 medewerkers.

Bron

- Open link gedeeld door MKB-Nederland
- Panels: MKB Ondernemerspanel, VNO-NCW Midden

Respons

Steekproef: n=1.625

- Open link: n=868
- MKN Ondernemerspanel: n=124
- VNO-NCW Midden panel: n=653

Representatief gewogen op provincie en branche.

 Significant verschil tussen groepen

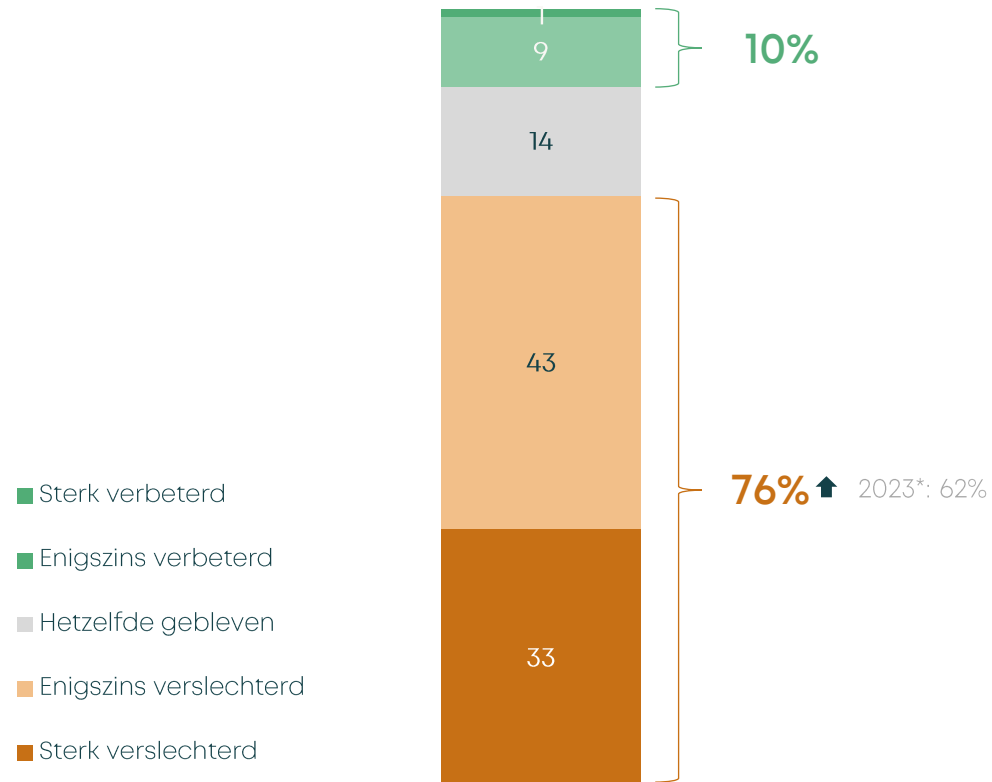

Ondernemingsklimaat

Driekwart (75%) geeft aan dat het ondernemingsklimaat in Nederland de afgelopen 5 jaar is verslechterd. Dit aandeel is hoger dan in 2023 (62%).

Beoordeling ondernemingsklimaat afgelopen 5 jaar (%)

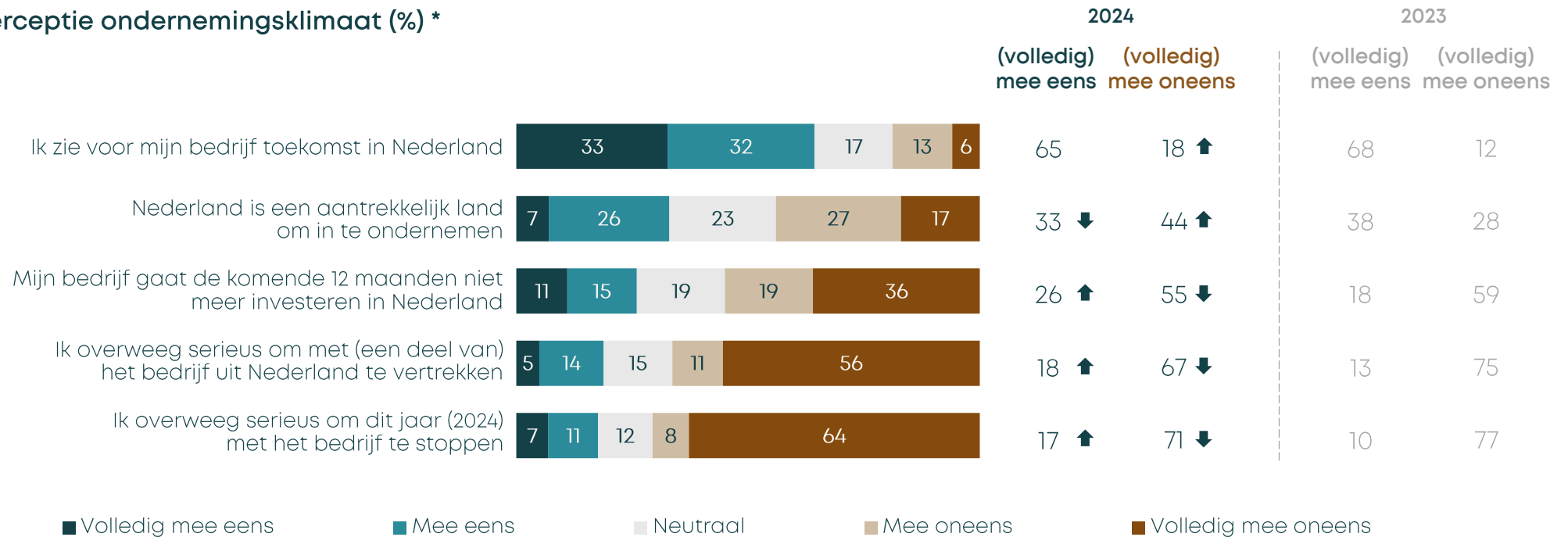
Significant ↑ hoger / ↓ lager dan voorgaande meting

Eén op drie (33%) vindt Nederland een aantrekkelijk land om in te ondernemen.

Dit aandeel is echter lager dan in 2023 (38%). Wel ziet nog bijna twee op de drie (65%) voor hun bedrijf toekomst in Nederland, hoewel het aandeel dat het hiermee oneens is, is gestegen van 12% naar 18%. De aandelen die de komende 12 maanden niet meer zal investeren (26% vs. 18%), overweegt om (met een deel van) het bedrijf uit Nederland te vertrekken (18% vs. 12%) en overweegt om in 2024 met het bedrijf te stoppen (17% vs. 10%) zijn ook toegenomen.

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

* Resultaten zijn berekend exclusief "weet niet/ niet van toepassing"

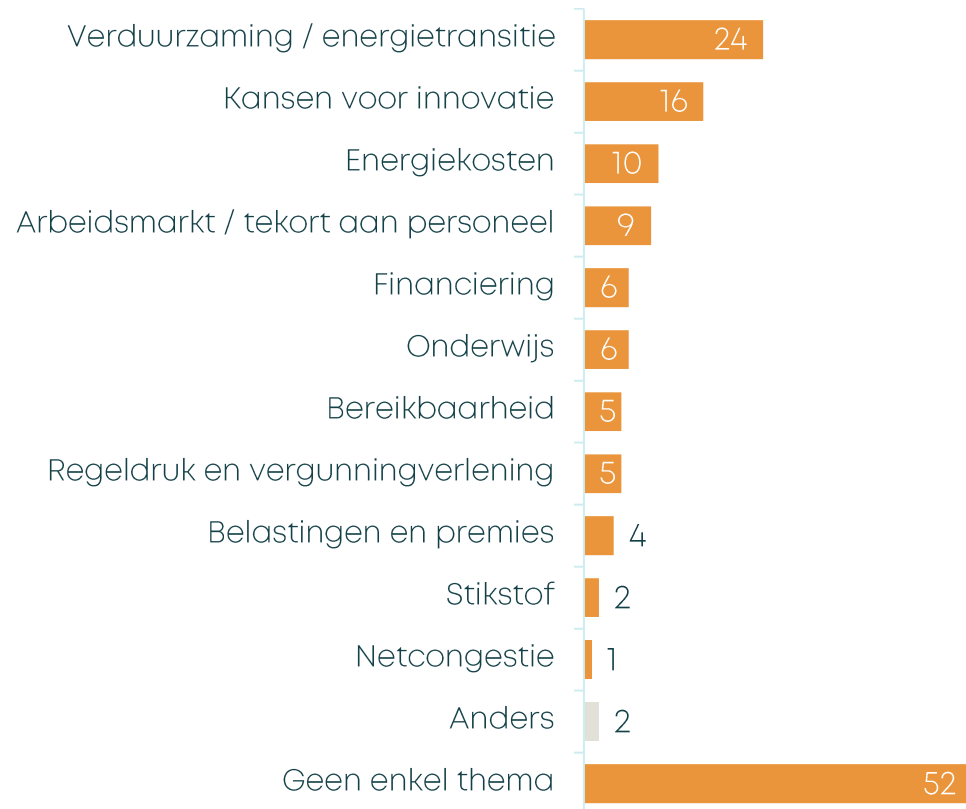
Significant ↑ hoger / ↓ lager dan voorgaande meting

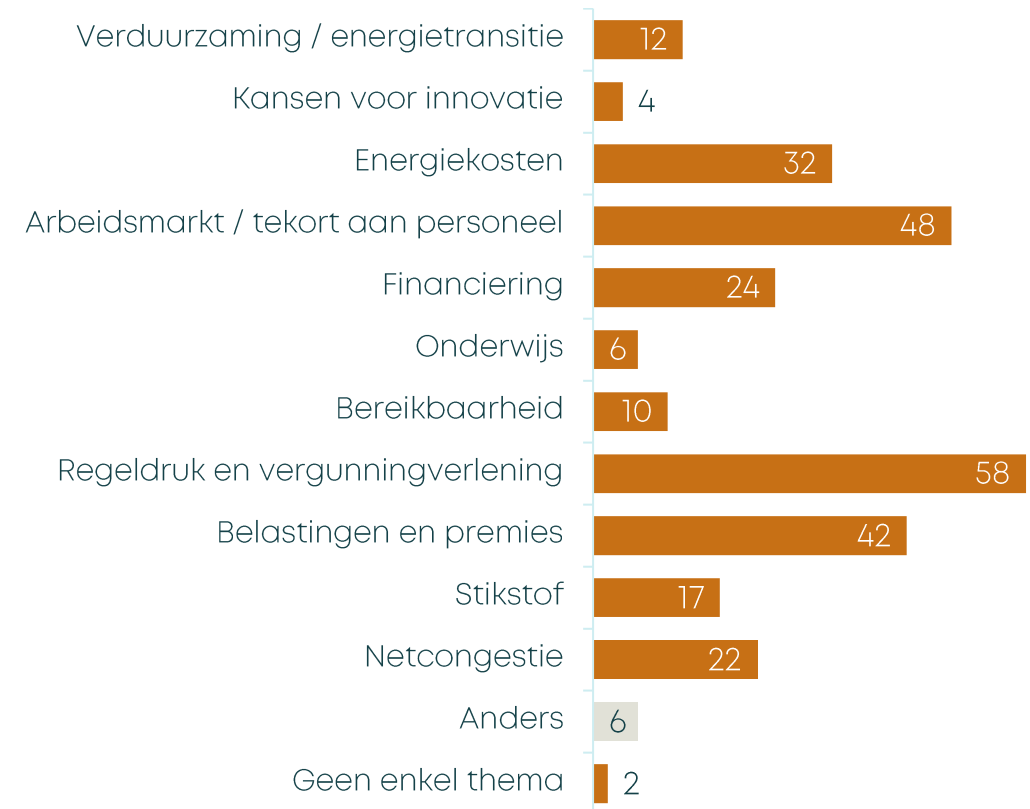
De helft (52%) vindt dat op geen van de voorgelegde thema's verbetering heeft plaatsgevonden in 2023.

Men is echter wel van mening dat op vooral op de thema's regeldruk en vergunningverlening (58%), arbeidsmarkt en personeelstekort (48%), belastingen en premies (42%) en energiekosten (32%) verslechtering heeft plaatsgevonden.

Verbeteringen thema's in 2023 (%)

Verslechteringen thema's in 2023 (%)

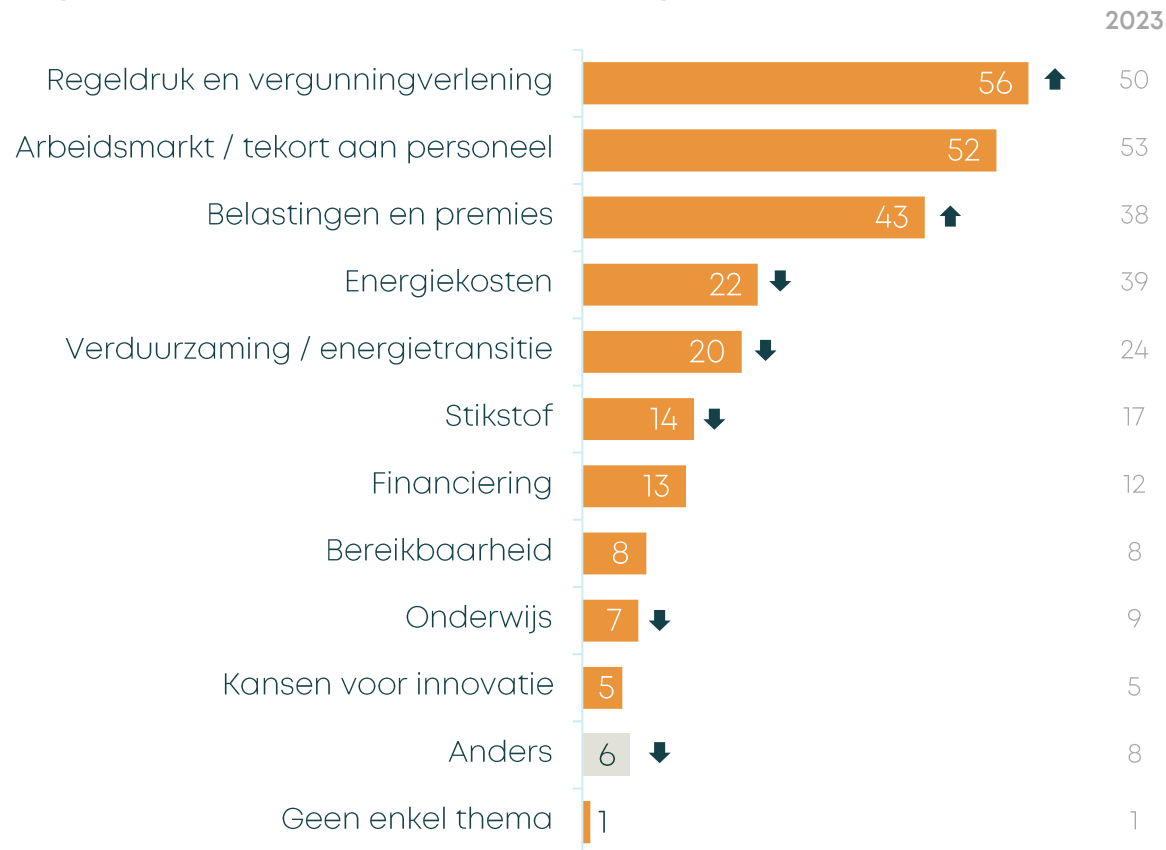

Voor 2024 nemen de zorgen over regeldruk en vergunningverlening (56%) en belastingen en premies (43%) toe.

Arbeidsmarkt en personeelstekort blijft voor de helft een belangrijke zorg voor 2024. Voor energiekosten, verduurzaming/energietransitie, stikstof en onderwijs is het aandeel dat zich hier voor komend jaar zorgen om maakt, gedaald ten opzichte van de vorige meting.

Zorgen ten aanzien van het ondernemingsklimaat (%)

Toelichting

"Als kleine zelfstandige is het soms moeilijk om aan alle regelgeving te voldoen. Het kost ook veel tijd."

"Regeldruk te hoog daardoor wordt alles duurder voor eindgebruiker. Te weinig personeel om het werk voor elkaar te krijgen."

"Belastingdruk wordt hoger en hoger. Energiekosten reizen de pan uit en voor ons kleine bedrijfje worden de meest absurde eisen gesteld."

"Ondernemen in Nederland wordt door de politiek lastig gemaakt, de belastingdruk is (te) hoog, de regeldruk is te hoog en de politiek schakelt veel te langzaam."

"Alle (nieuwe) regelgeving is of wordt zwaarder. Nieuwe keurmerken, certificeringen en audits zijn nodig terwijl de werkzaamheden niet of nauwelijks veranderen. Daarbij komt nog de invloed van een sterk verzwaarde CAO, stijgende materiaalprijzen en steeds minder personeel."

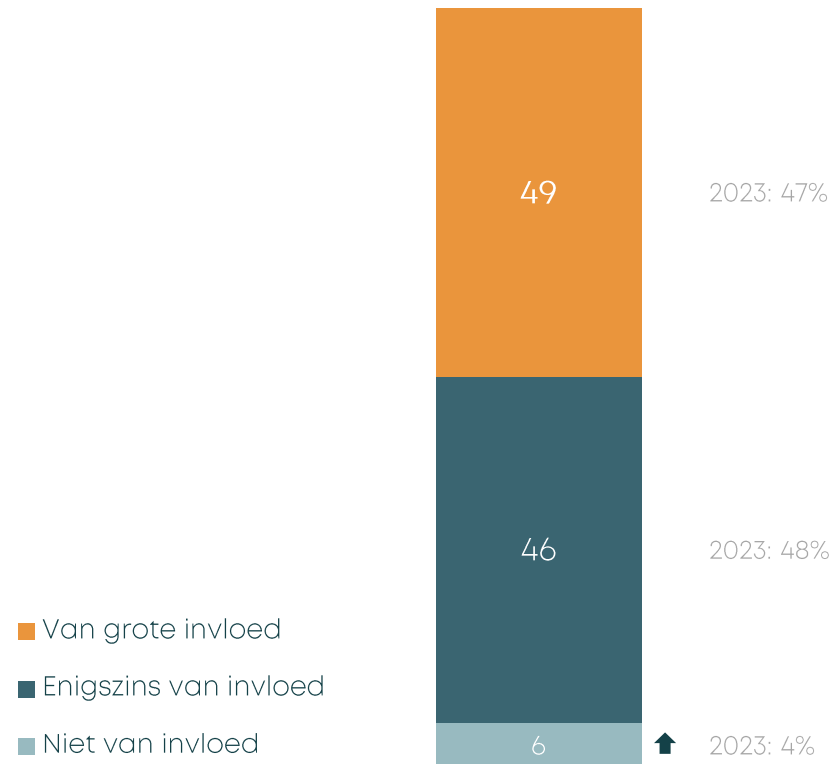
"Door regelgeving en daar bij horende kosten zetten we Nederland internationaal gezien compleet buitenspel. Stikstof en energietransitie zijn Nederlandse problemen geworden terwijl dit wereldwijd een speldenprik is."

Significant ↑ hoger / ↓ lager dan voorgaande meting

Politieke besluiten zijn voor de helft van de bedrijven van grote invloed op de bedrijfsmatige keuzes.

Invloed van politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes (%)

Significant ↑ hoger / ↓ lager dan voorgaande meting

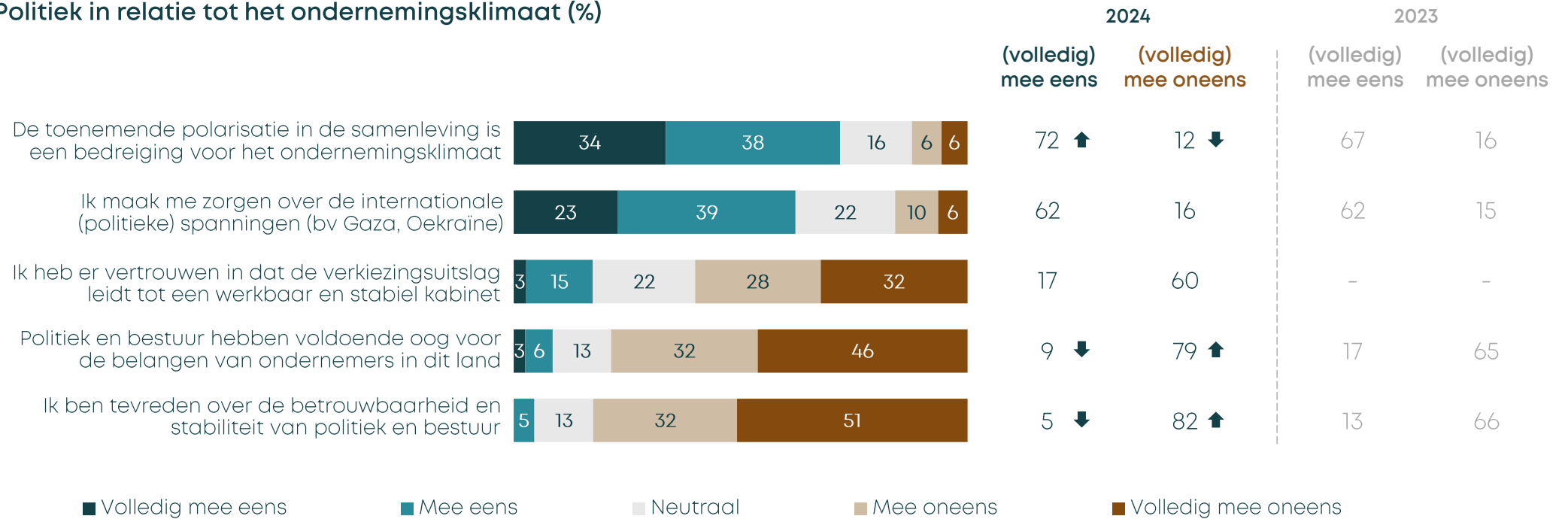

Vier op vijf zijn ontevreden over politiek en bestuur.

79% vindt dat politiek en bestuur onvoldoende oog hebben voor de belangen van ondernemers in Nederland. Dit aandeel is gestegen t.o.v. 2023 (65%). Daarnaast is een groter aandeel (82% vs. 66%) ontevreden over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur. 72% geeft aan dat de toenemende polarisatie in de samenleving een bedreiging voor het ondernemingsklimaat is. Ook dit aandeel is gestegen (67%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%)

* Resultaten zijn berekend exclusief "weet niet/ niet van toepassing"

Significant ↑ hoger / ↓ lager dan voorgaande meting

Hieronder ziet u enkele stellingen die gaan over de politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent. | n per stelling: exclusief weet niet/n.v.t.

Uitsplitsingen

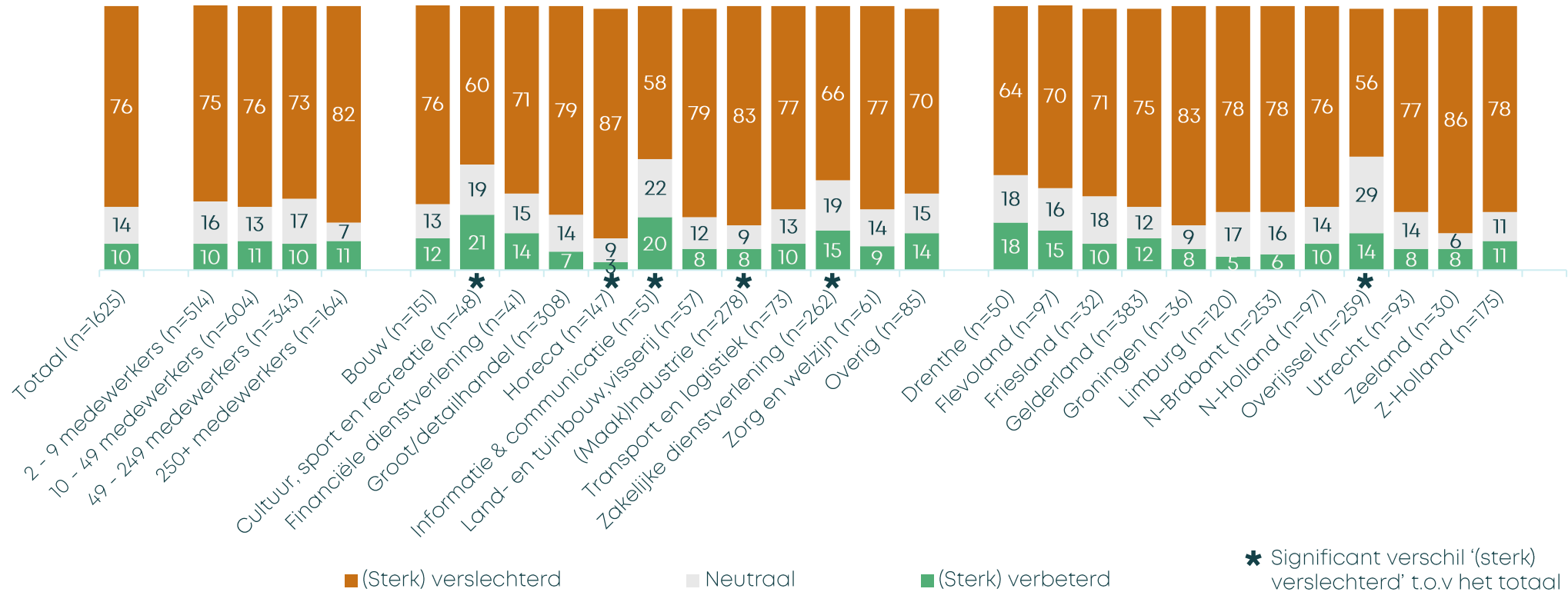
Perceptie ondernemingsklimaat - bedrijfsgrootte, branche, provincie

Ondernemingsklimaat afgelopen vijf jaar

76% van de bedrijven geeft aan dat het ondernemingsklimaat in Nederland de afgelopen vijf jaar is verslechterd. Dit aandeel is hoger bij bedrijven in de horeca (87%) en (maak)industrie (87%), en lager bij bedrijven in de cultuur, sport en recreatie (60%), informatie & communicatie (58%) en zakelijke dienstverlening (66%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Het ondernemingsklimaat in Nederland is de afgelopen vijf jaar...”

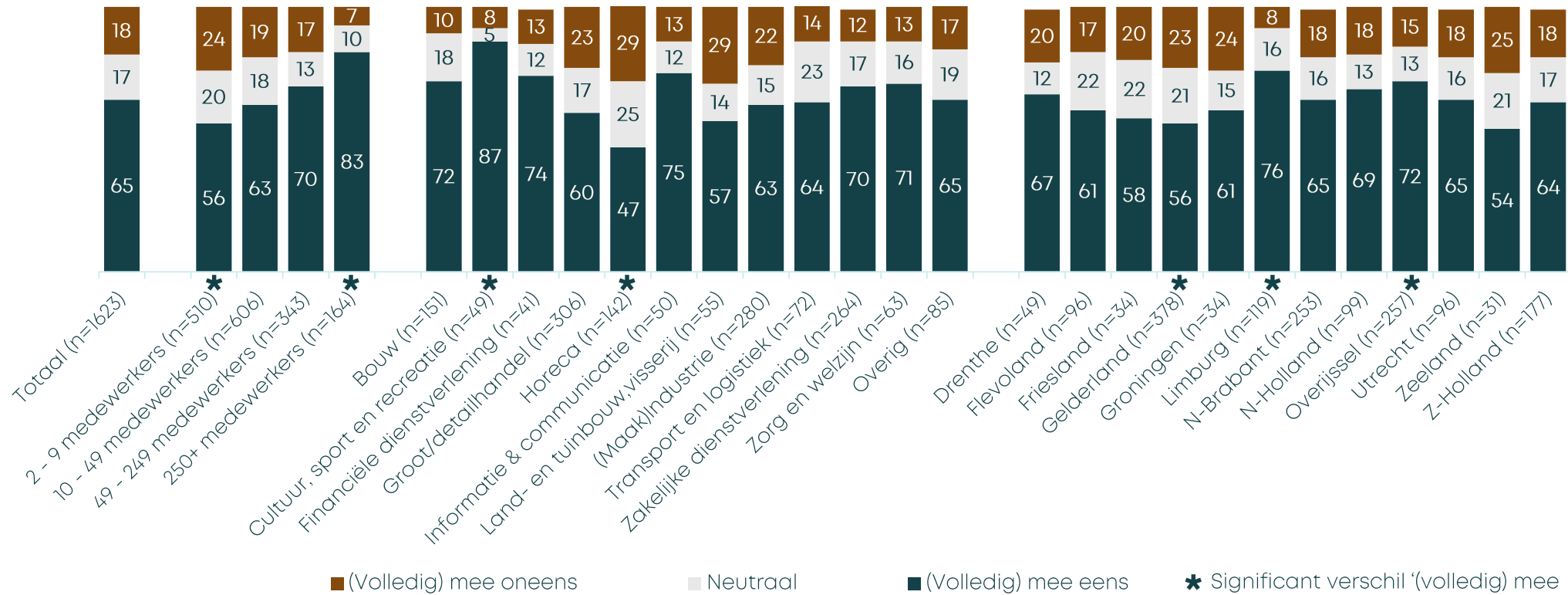
* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

Toekomst voor het bedrijf in Nederland

65% van de bedrijven zegt toekomst te zien in Nederland voor hun bedrijf. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 250 of meer medewerkers (83%) en lager bij bedrijven met 2-9 medewerkers (56%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de cultuur, sport en recreatie (87%) en lager bij bedrijven in de horeca (47%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Ik zie voor mijn bedrijf toekomst in Nederland”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

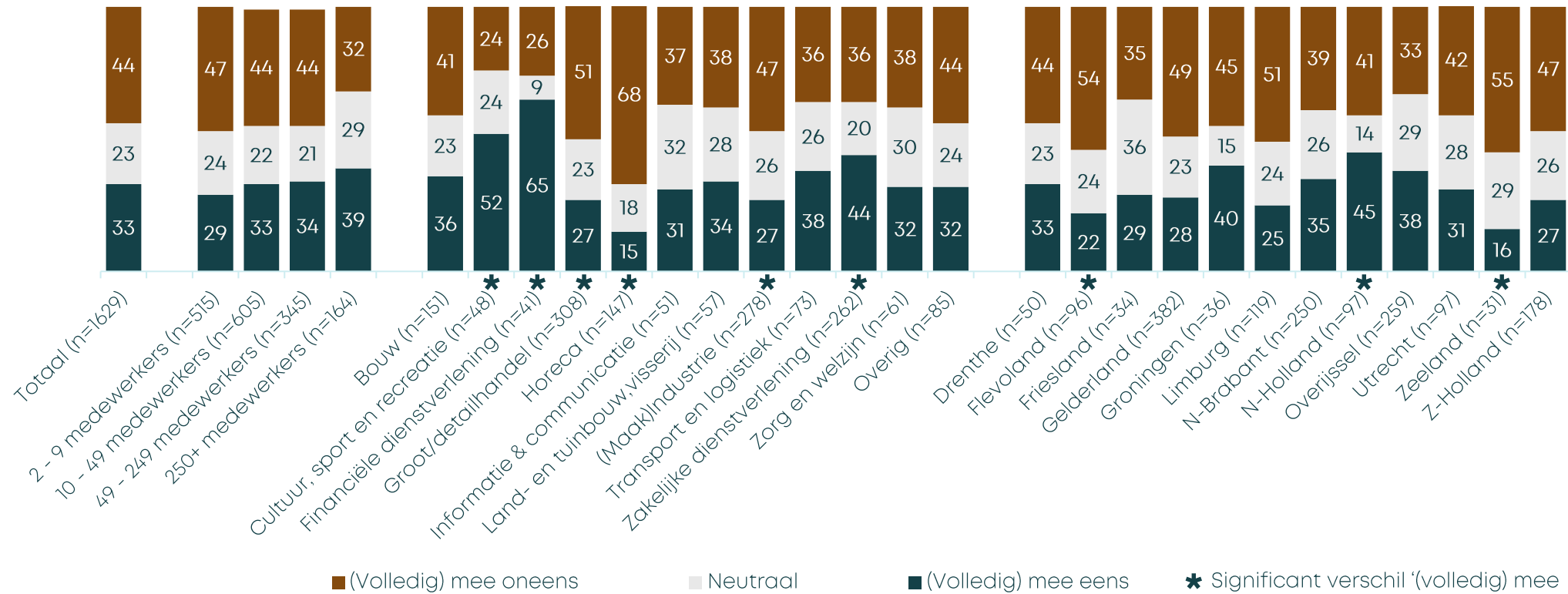
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

Aantrekkelijkheid Nederland om in te ondernemen

33% van de bedrijven vindt Nederland een aantrekkelijk land om in te ondernemen. Dit aandeel is hoger bij bedrijven in cultuur, sport en recreatie (52%), financiële (65%) en zakelijke dienstverlening (44%) en lager bij bedrijven in de groot-/detailhandel (27%), horeca (15%) en (maak)industrie (27%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Nederland is een aantrekkelijk land om in te ondernemen”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

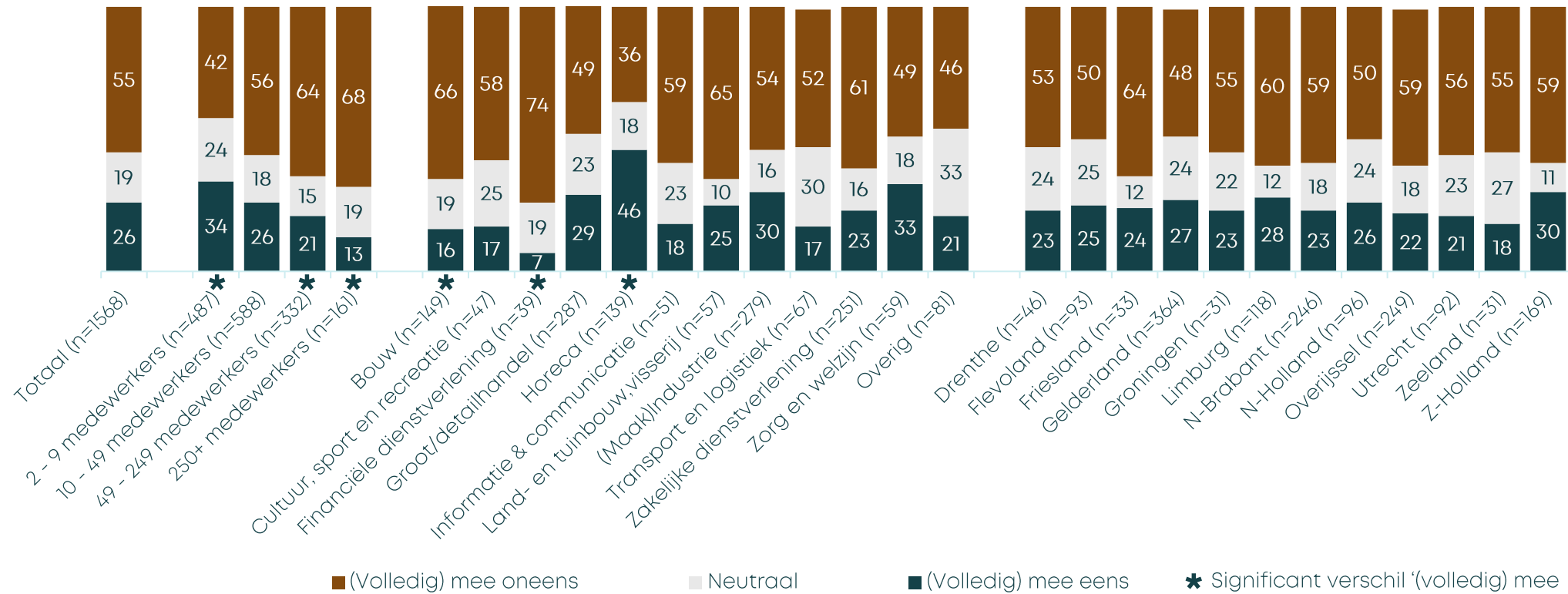
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief "weet niet/ n.v.t."

Intentie om te investeren in Nederland

26% van de bedrijven gaat de komende 12 maanden niet meer investeren in Nederland. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 2-9 medewerkers (34%) en lager bij bedrijven met 50-249 (21%) en 250 of meer medewerkers (13%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de horeca (46%) en lager bij bouw (16%) en financiële dienstverlening (7%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Mijn bedrijf gaat de komende 12 maanden niet meer investeren in Nederland”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

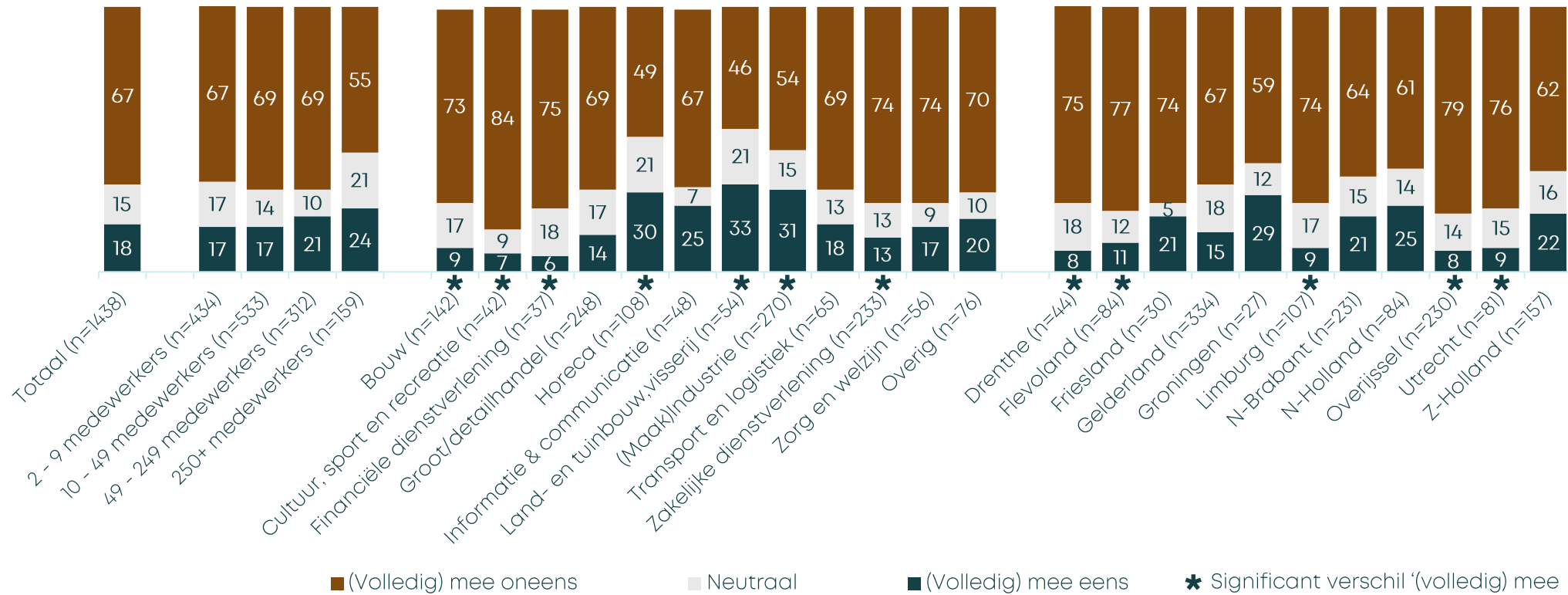
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief "weet niet/ n.v.t."

Overweging om (met een deel van) het bedrijf uit Nederland te vertrekken

18% van de bedrijven overweegt serieus om met (een deel van) het bedrijf uit Nederland te vertrekken. Dit aandeel is hoger bij bedrijven in de horeca (30%), land- en tuinbouw/visserij (33%) en (maak)industrie (31%) en lager bij bedrijven in de bouw (9%), cultuur, sport en recreatie (7%), financiële (6%) en zakelijke dienstverlening (13%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Ik overweeg serieus om met (een deel van) het bedrijf uit Nederland te vertrekken”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer en

provincie Zeeland niet weergegeven in de uitsplitsing

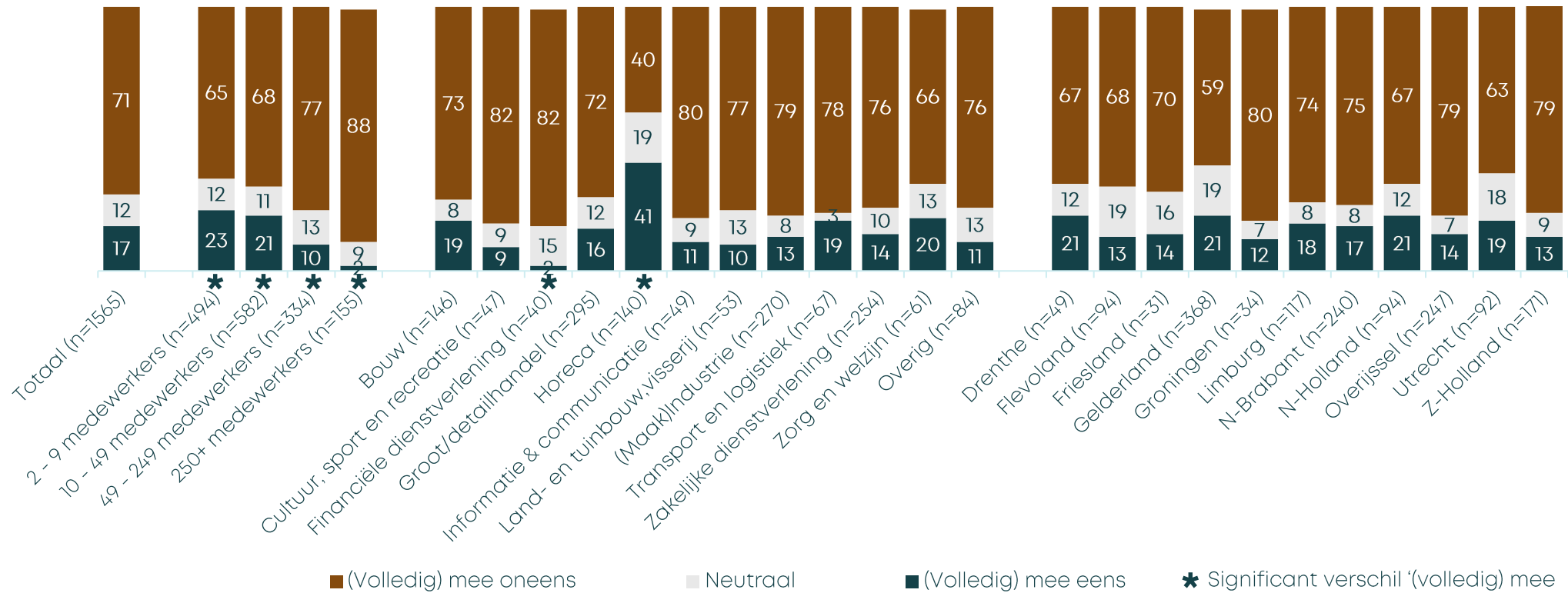
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

Overweging om in 2024 met het bedrijf te stoppen

17% van de bedrijven overweegt serieus om in 2024 met het bedrijf te stoppen. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 2-9 (23%) en 10-49 medewerkers (21%) en lager bij bedrijven met 49-249 medewerkers (10%) en 250 of meer medewerkers (2%). Bij de branches is dit aandeel hoger bij bedrijven in de horeca (41%) en lager bij bedrijven in de financiële dienstverlening (2%).

Perceptie ondernemingsklimaat (%) *

“Ik overweeg serieus om dit jaar (2024) met het bedrijf te stoppen”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer en

provincie Zeeland niet weergegeven in de uitsplitsing

Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

Uitsplitsingen

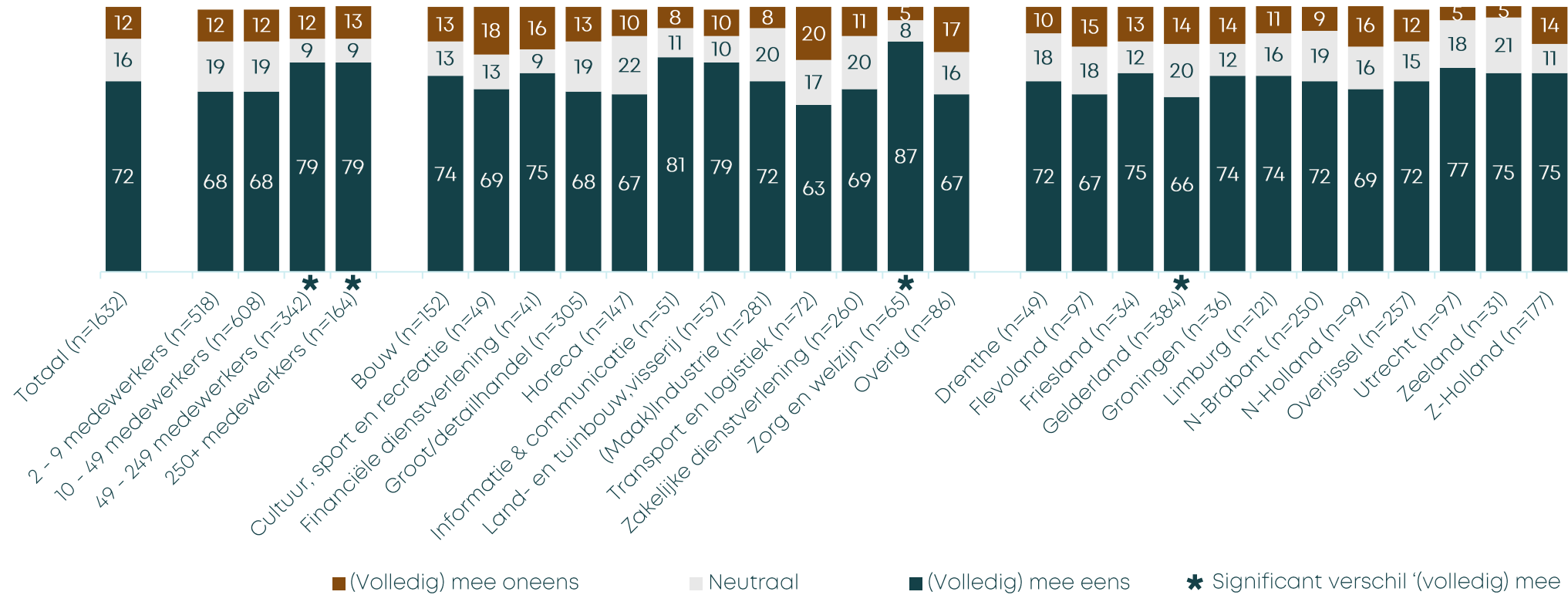
Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat - bedrijfsgrootte, branche, provincie

Perceptie van toenemende polarisatie in de samenleving

72% van de bedrijven is het eens met de stelling “de toenemende polarisatie in de samenleving is een bedreiging voor het ondernemingsklimaat”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 49-249 medewerkers (79%) en 250 medewerkers of meer (79%). Bij de branches is dit hoger bij bedrijven in zorg en welzijn (87%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“De toenemende polarisatie in de samenleving is een bedreiging voor het ondernemingsklimaat”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

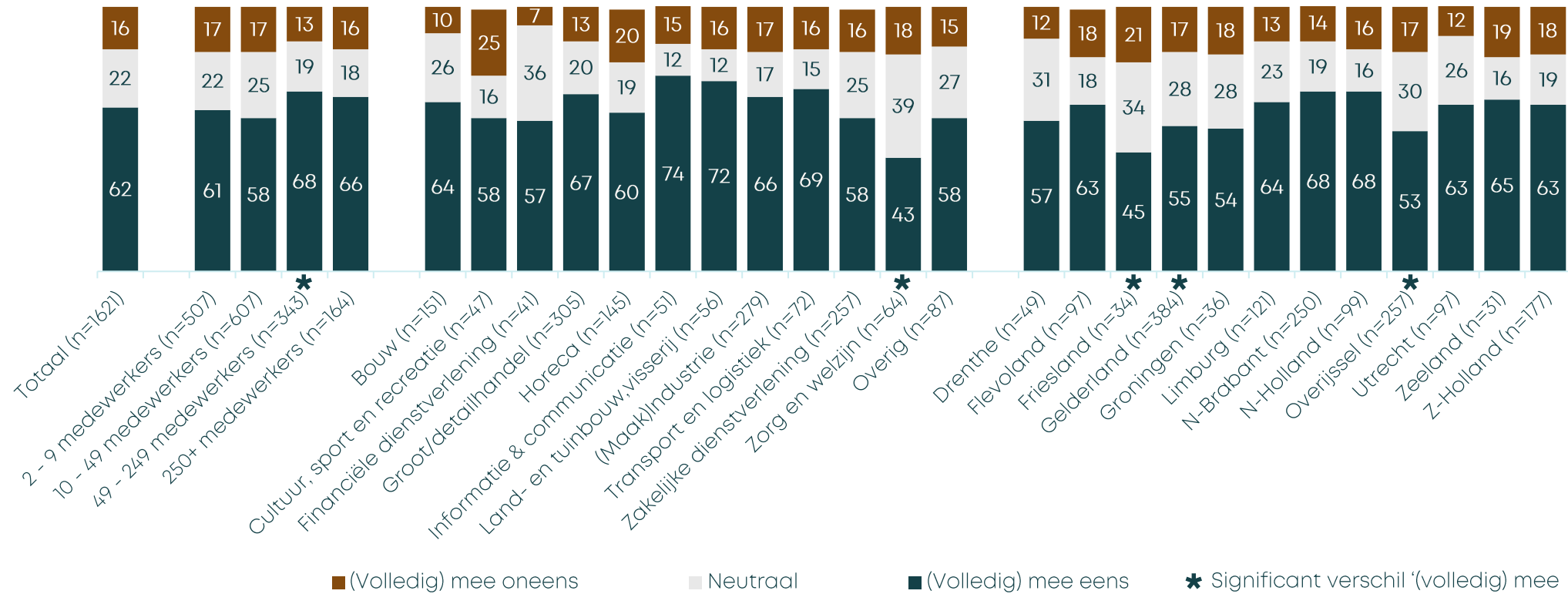
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

Zorgen over de internationale (politieke) spanningen

62% van de bedrijven is het eens met de stelling “Ik maak me zorgen over de internationale (politieke) spanningen (Gaza, Oekraïne) en de gevolgen daarvan voor mijn bedrijf”. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 49-249 medewerkers (68%). Bij de branches is dit lager bij bedrijven in zorg en welzijn (43%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“Ik maak me zorgen over de internationale (politieke) spanningen (Gaza, Oekraïne) en de gevolgen daarvan voor mijn bedrijf”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

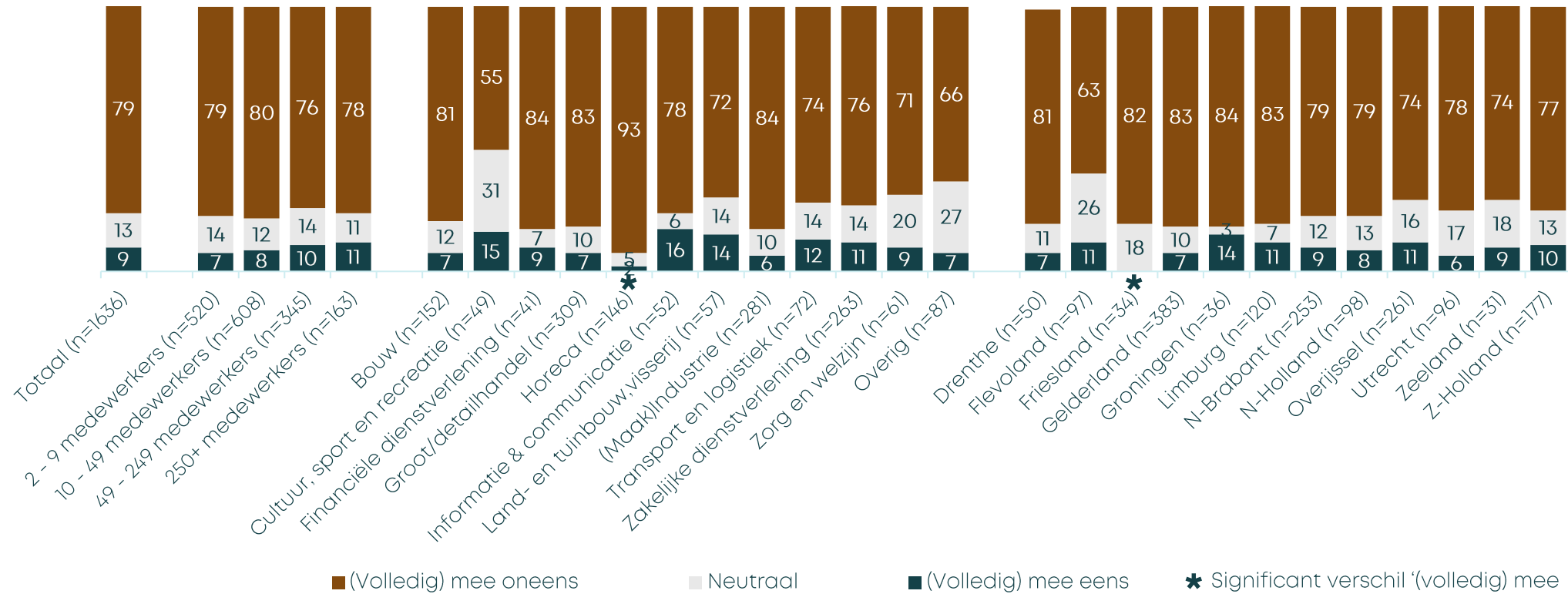
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

Perceptie van de aandacht van politiek en bestuur voor ondernemersbelangen

9% van de bedrijven is het eens met de stelling “Politiek en bestuur hebben voldoende oog voor de belangen van ondernemers in dit land”. Dit aandeel is lager bij bedrijven in de horeca (2%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“Politiek en bestuur hebben voldoende oog voor de belangen van ondernemers in dit land”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

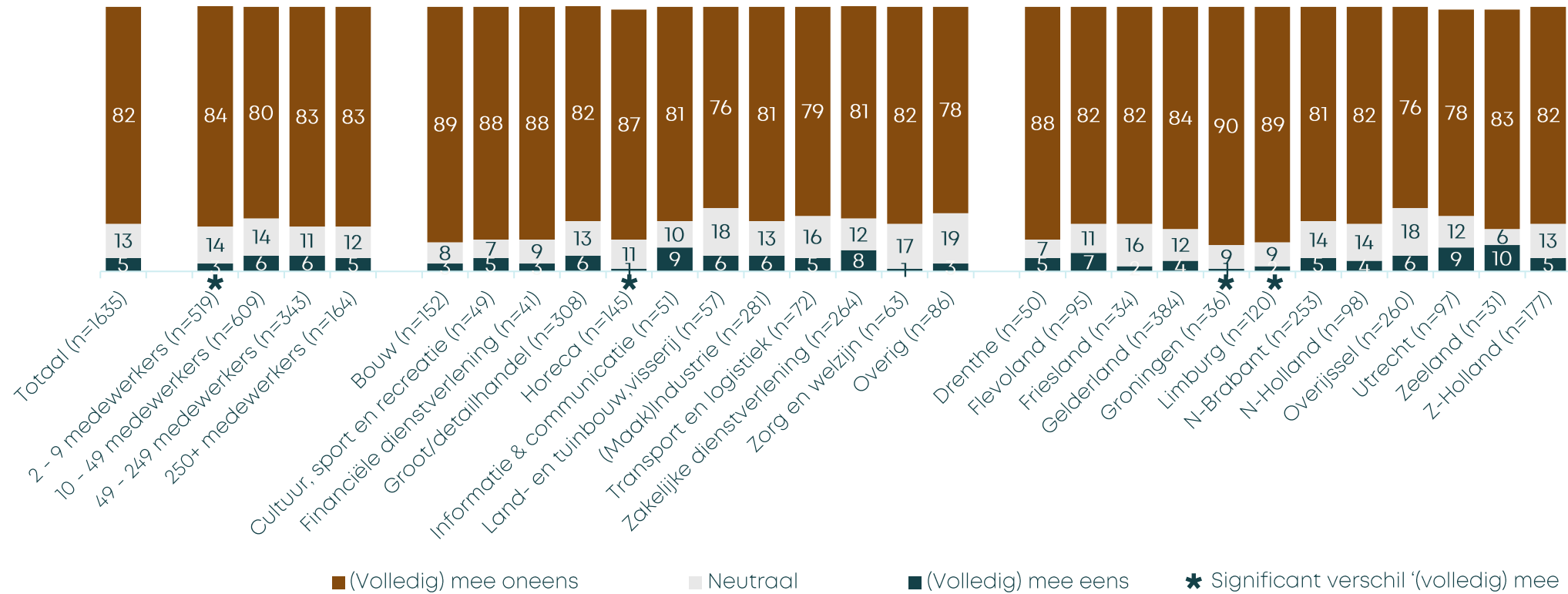
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

Tevredenheid over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur

5% van de bedrijven is het eens met de stelling “Ik ben tevreden over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur”. Dit aandeel is lager bij bedrijven in de horeca (1%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“Ik ben tevreden over de betrouwbaarheid en stabiliteit van politiek en bestuur”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

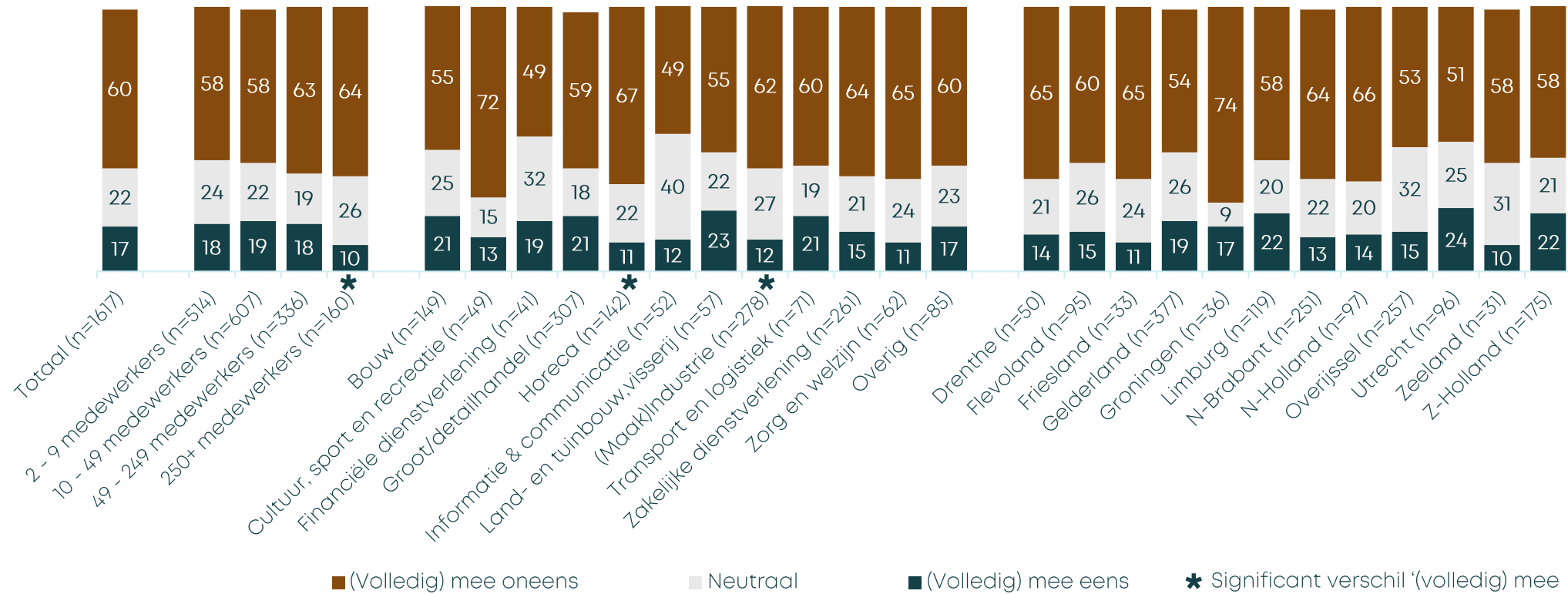
Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

Vertrouwen in verkiezingsuitslag

17% van de bedrijven is het eens met de stelling “Ik heb er vertrouwen in dat de verkiezingsuitslag leidt tot een werkbaar en stabiel kabinet”. Dit aandeel is lager bij bedrijven met 250 medewerkers of meer (10%). Bij de branches is dit lager bij bedrijven in de horeca (11%) en (maak)industrie (12%).

Politiek in relatie tot het ondernemingsklimaat (%) *

“Ik heb er vertrouwen in dat de verkiezingsuitslag leidt tot een werkbaar en stabiel kabinet”

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing

Hieronder leggen we u graag een aantal stellingen voor die ons een goed beeld geven van uw perceptie ten aanzien van het ondernemingsklimaat. Geef aan in hoeverre u het met elke stelling eens of oneens bent | n = exclusief “weet niet/ n.v.t.”

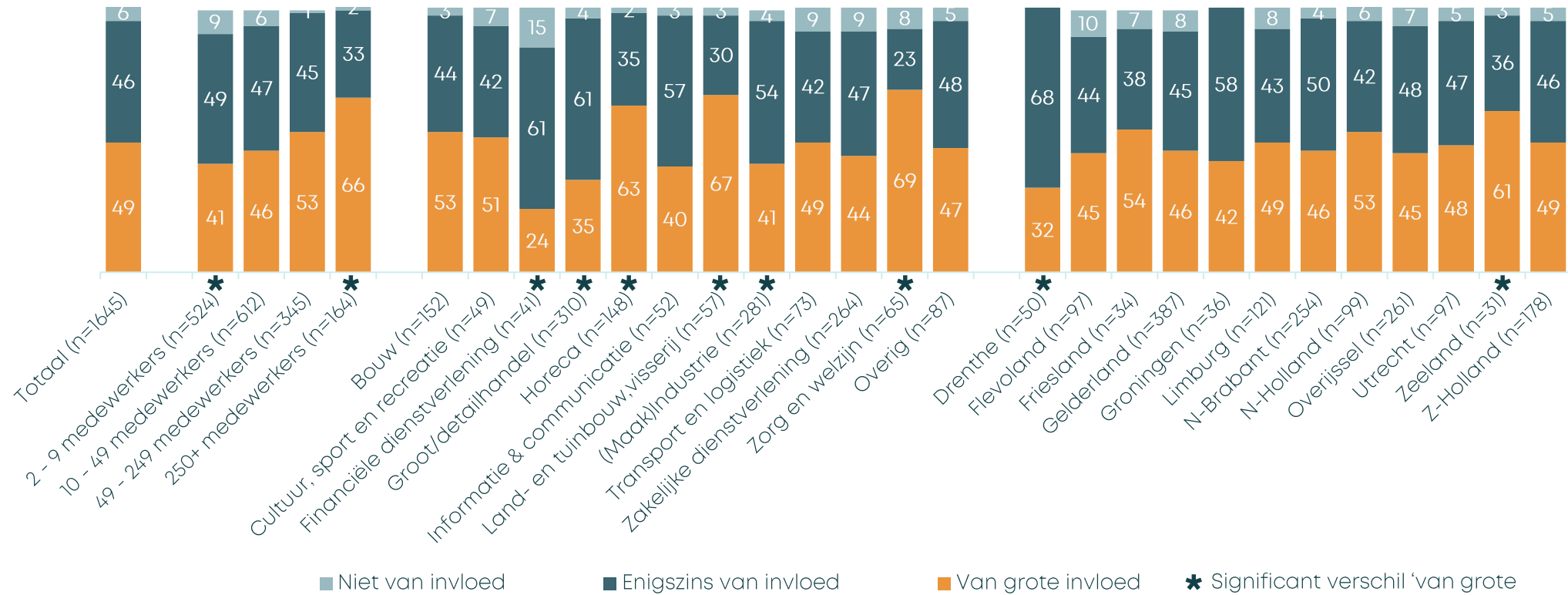
Uitsplitsingen

Invloed politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes - bedrijfsgrootte, branche, provincie

Invloed van politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes

49% geeft aan dat besluiten in de politiek van grote invloed zijn op bedrijfsmatige keuzes. Dit aandeel is hoger bij bedrijven met 250 medewerkers of meer (66%) en lager bij bedrijven met 2-9 medewerkers (41%). Bij branches is dit hoger bij bedrijven in de horeca (63%), land- en tuinbouw, visserij (67%) en zorg en welzijn (69%) en lager bij financiële dienstverlening (24%), groot-/detailhandel (35%) en (maak)industrie (41%).

Invloed van politieke besluiten op bedrijfsmatige keuzes (%)

* I.v.m. een lage n (<30) zijn de branches Delfstoffen, Energievoorziening, Onderwijs, Onroerend goed en Water- en afvalbeheer niet weergegeven in de uitsplitsing
 In welke mate zijn besluiten van de politiek van invloed op uw bedrijfsmatige keuzes? | n=1.645

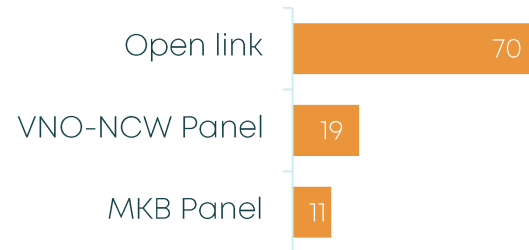

Bijlage

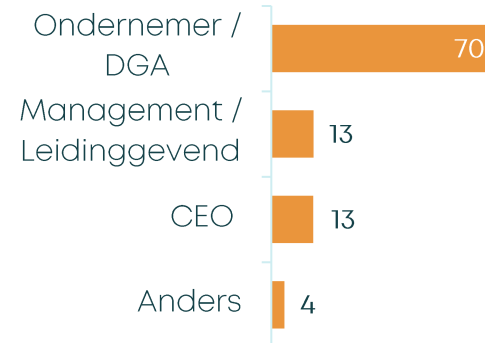

Profiel steekproef – gewogen (n=1.645)

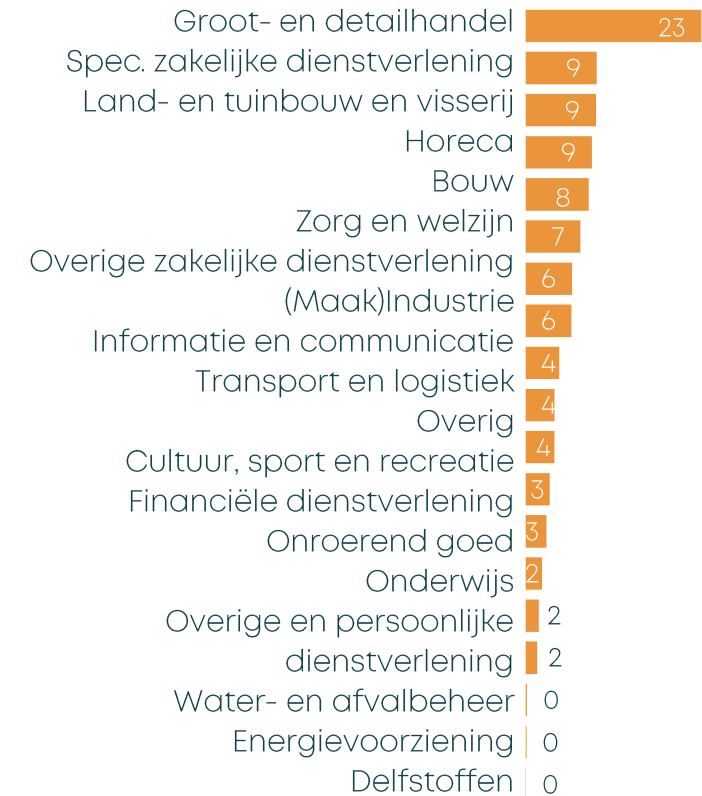
Bron (%)

Functie (%)

Branche (%)

Bedrijfsgrootte (%)

